

N:o 23.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående försäljning af en del af Tånga hed samt försäljningssummans användande till inköp af nytt skjutfält för Göta artilleriregemente vid Remmene i Vestergötland; gifven Stockholms slott den 22 april 1887.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen, att, under förutsättning att rättighet att, för måls uppställande och projektilers uppfångande under den tid hvarje år, då öfning i skarp-skjutning å ett till inköpande föreslaget fält vid Remmene försiggår, disponera öfver erforderliga delar af de till fältet angränsande jordområden, kan på vilkor, som Kongl. Maj:t finner antagliga, åt kronan förvärfvas, och att Kongl. Maj:t till följd deraf beslutar, att fältet skall till skjutfält för Göta artilleriregemente inköpas, medgifva, att Tånga hed må till den del, som för två derstädes befintliga kompaniskjutbanor för Vestgöta och Vestgötadals regementen ej tages i anspråk, få i den ordning, Kongl. Maj:t finner lämplig, försäljas och köpeskillingen användas till bestridande af kostnaderna för förflyttning från Tånga till Remmene skjutfält af de å förstnämnda skjutfält uppförda byggnader, som af artilleriet begagnas.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.*Axel Ryding.*

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 22 april 1887.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern THEMPTANDER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
friherre VON OTTER,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA,
friherre TAMM.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, statsrådet Ryding föredrog
i underdånighet:

Departementschefen anförde slutligen:

Vid underdånig föredragning den 4 sistlidne februari af frågan
angående försäljning af en del af Tånga hed samt försäljningssummans
användande till inköp af nytt skjutfält för Göta artilleriregemente vid
Remmene i Vestergötland, yttrade jag följande:

»Uti underdånig skrifvelse den 24 april 1886 har generalfälttygmästaren och chefen för artilleriet erinrat, att han under de senare åren i flera underdåniga memorial fästat Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derpå, att Tånga hed blifvit alldeles oanvändbar såsom skjutfält för Göta artilleriregemente, sedan regementet erhållit nya långskjutande kanoner, och att såsom följd deraf förslag blifvit väckta att antingen söka utvidga det till regementet upplåtna område vid nämnda hed, eller ock anskaffa en ny skjutplats för regementet.

Förstnämnda förslag hade emellertid på grund af terrängförhållandena visat sig ej kunna leda till målet; ty äfven om stora summor nedlades på fältets utvidgning, skulle likväl den användbara delen af skottlinien, hvilken måste korsa vattendrag och vägar, ej erhålla tillräcklig längd, utan att byggnaderna vid Vårgårda herrgård inlöstes, hvarförutom skottliniens förlängning komme att infalla på marker, som vore olämpliga för projektilers uppfångande.

Då härtill komme, att skjutfältet ej kunde erhålla nöjaktig bredd, hade all tanke på Tånga heds bibehållande såsom skjutplats för Göta artilleriregemente, äfven under förutsättning af dess utvidgande, måst uppgifvas, och det andra förslaget eller anskaffande af ny skjutplats åt regementet ansetts böra tagas i närmare öfvervägande.

Af de undersökningar, som blifvit verkställda i ändamål att utfinna ett lämpligt skjutfält beläget invid jernväg och ej för långt aflägsset vare sig från Göteborg eller Karlsborg, hvars positionsartilleri i en framtid borde använda samma skjutplats som Göta artilleri, hade utrönt, att det enda fält, som för ifrågavarande ändamål vore fullt lämpligt både genom sitt läge och sin storlek samt markens beskaffenhet, utgjordes af ett område, som i sydlig riktning sträcker sig från den söder om Remmene kyrka nära intill vestra stambanan mellan Herrljunga och Vårgårda befintliga sandåsen.

Det ifrågaställda skjutfältet, hvars beskaffenhet äfven medgåfve att flera batterier kunde samtidigt derstädes öfva exercis med anspända kanoner, hade, under förutsättning att hela det till en början ifrågasatta området skulle förvärfvas, en utsträckning från jernvägen till vägen vid den s. k. Källerbacken af 10,900 meter med en bredd af från 1,300 till 2,000 meter och ett ytinnehåll af 3,789 tunnland 16,8 kappland. Då emellertid å nordliga delen deraf ett område, utgörande en areal af 330 tunnland 9,5 kappland, vid närmare undersökning visat sig kunna i följd af terrängens beskaffenhet undvaras, mötte intet hinder att förminska förstnämnda områdes ytinnehåll till 3,459 tunnland 7,3 kappland, utan att den del af fältet, som vore användbart för artilleriets öfningar, der-

igenom underginge någon förminskning i längd eller bredd. Härför utom kunde ytterligare en förminskning åstadkommas genom uteslutande af ett område uti fältets sydligaste del, hvilket ej vore behöfligt, förr än skjutning med positionsartilleriets pjäser kunde komma att ega rum; arealen skulle derigenom minskas med 1,050 tunnland och det återstående området således bestå af endast 2,409 tunnland 7,3 kappland med en längd från skottliniens nollpunkt af 7,300 meter och en bredd vexlande emellan 540 och 2,000 meter. Fältet blefve oaktadt de uppgifna förminskningarna ändå tillräckligt för fältartilleriet, äfven om skarpskjutning skulle företagas från det på 600 meters afstånd från skottliniens nollpunkt belägna exercisfältet.

Chefen för artilleriet förutsätter emellertid, att icke ens sistnämnda område bör redan nu i sin helhet förvärfvas. Oaktadt den föreslagna inskränkningen vore arealen betydlig och då mycken åkerjord förefunnes i den sydliga delen af det senast ifrågasatta skjutfältet, skulle ett temligen stort belopp erfordras för fältets förvärfvande. Den mark, som utöfver det exproprierade området behöfdes för skarpskjutningarnes utförande, skulle, enligt chefens för artilleriet åsigt, kunna genom särskildt aftal med respektive jordegare, på sätt förut vid andra skjutfält egt rum, blifva tillgänglig under loppet af några dagar årligen i och för måls uppställande och projektilers uppfångande.

Den del af det senast ifrågeställda fältet, som således nu borde exproprieras, bestode, enligt af vederbörligen förordnad landtmätare uppgjorda kartor och beskrifningar, af

åker	25,5600	hektar
äng	3,3210	»
utmark	256,2700	»
impedimenta	4,7000	»

eller tillsammans 289,8510 hektar,

motsvarande 587,21 tunnland.

Kunde detta område förvärfvas, erhöles ej allenast passande plats för erforderliga byggnaders förläggning, utan äfven lämplig mark för utförande af regementets öfningar till fot och till häst samt dessutom tjenliga uppställningsplatser för utförande af skarpskjutning under olika förutsättningar.

Det sålunda föreslagna området hade en längd af 2,340 meter, hvaraf den fördelaktigaste skottlinien upptog 1,650 meter samt en bredd af 525 meter i norra och 1,340 meter i södra delen.

I sammanhang med frågan om förvärfvande af ett nytt skjutfält för Göta artilleriregemente, användbart äfven för fot- och häst-exercis under regementsexercisen, stode emellertid frågan om Tånga heds bibehållande eller afyttrande för kronans räkning. Det nya fältet skulle i allo kunna ersätta Tånga hed och dessutom bereda tillfälle till öfningar i skarpskjutning, hvadan något skäl ej förefunnes att behålla Tånga hed, utan borde densamma, med undantag af det område, som begagnas såsom kompaniskjutbana för ett kompani af hvardera utaf Vestgöta och Vestgötadals regementen, försäljas, samt de å fältet befintliga, af artilleriet begagnade byggnader nedtagas och förflyttas till det 10 kilometer derifrån belägna Remmene.

Kostnaden för expropriation af det ifrågakända skjutfältet och de deraf föranledda arbeten, deribland flyttning från Tånga hed till Remmene och uppsättning derstädes af oförmälda byggnader, hvilket sistnämnda arbete anses föranleda en utgift af 16,200 kronor, beräknas af chefen för artilleriet till 88,200 kronor.

Kunde emellertid Tånga hed få försäljas och den beräknade försäljningssumman, enligt värdering uppgående till 6,200 kronor, användas till gäldande af kostnaden för förflyttning af ofvannämnda byggnader, minskades utgiftsbeloppet till 82,000 kronor.

Chefen för artilleriet hemställer alltså, att, jemte det Eders Kongl. Maj:t täcktes medgifva, att nytt skjutfält vid Remmene må för Göta artilleriregemente inköpas och i sammanhang dermed de å Tånga hed nu befintliga byggnader till det nya skjutfältet få förflyttas, Eders Kongl. Maj:t ville till Riksdagen aflåta nådig proposition rörande dels tillstånd att få afyttra Tånga hed med undantag af ofvannämnda till kompaniskjutbanor för Vestgöta och Vestgötadals regementen erforderliga områden och dels rättighet att få använda försäljningssumman till förflyttning af oförmälda byggnader från Tånga till Remmenefältet.

Arméförvaltningen å artilleri-, intendents- och civila departementen, hvars yttrande i ämnet infordrats, har i sitt med anledning deraf afgifna underdåniga utlåtande ansett angelägenheten deraf, att åt Göta artilleriregemente beredes ett nytt tidsenligt skjutfält, vara till fullo ådagalagd; och som den vid Remmene angifna platsen äfven synes arméförvaltningen vara för ändamålet lämplig, tillstyrker arméförvaltningen bifall till hvad chefen för artilleriet föreslagit.

Uti underdånig skrifvelse den 10 sistlidne november har chefen för artilleriet vidare föreslagit, att, som Göta artilleriregemente numera vore det enda bland de garnisonerande regementena, der befäl och stammanskap under regementsexercisen voro inqvarterade i tält, nödiga

medel till uppförande af befäls- och manskapsbaracker å det nya skjut- och exercisfältet samt till en del andra med Remmenefältets apterande till skjutfält förbundna arbeten nu måtte med sammanlagdt 89,500 kronor varda af Riksdagen äskade.

Sistnämnda förslag, som icke syntes mig stå i oupplösligt samband med frågan om inköp af nytt skjutfält, har jag icke kunnat biträda, och vid underdånig föredragning den 31 sistlidne December af chefens för artilleriet berörda framställning har Eders Kongl. Maj:t, på min tillstyrkan, funnit detsamma icke böra för det närvarande till någon åtgärd föranleda.

Den åsigt chefen för artilleriet och arméförvaltningen uttalat i fråga om behovet af nytt skjutfält för Göta artilleriregemente delar jag deremot fullständigt. Det torde också lätt inses att, med den större skottvidd nutidens artilleripjeser erhållit, de äldre skjutfälten, hvilkas utsträckning lämpats efter dåvarande pjesers skottvid, numera skola visa sig otillräckliga; och då, hvad särskildt Tångahed angår, någon utvidgning af skjutfältet derstädes, enligt hvad chefen för artilleriet upplyst, icke kan utan synnerligen betungande kostnader ega rum, lärrer ingen annan utväg återstå än att inköpa ett nytt skjutfält. Den plats, som af chefen för artilleriet i sådant afseende föreslagits, synes mig också väl vald. Nödig försigtighet torde dock bjuda att, innan inköp af den nu ifrågakända delen af Remmenefältet kommer till stånd, visshet vunnits derom, att den mark, som utöfver det till inköp föreslagna området vid verkställandet af skarpskjutningar erfordras, kan under den tid af året, då dylika öfningar pågå, få af Kronan på antagliga villkor disponeras.

Med upplysning tillika, att, enligt hvad arméförvaltningen tillkännagifvit, artilleriets reservationer och allmänna besparingarne under 4:de hufvudtiteln lemna tillgång till betäckande af de utgifter, som utöfver försäljningssumman för Tångahed erfordras till inköp af Remmenefältet och deraf föranledda arbeten, hemställer jag alltså, det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att, under förutsättning att rättighet att för måls uppställande och projektilers uppfångande under den tid hvarje år, då öfning i skarpskjutning å det till inköp föreslagna fältet vid Remmene försiggår, disponera öfver erforderliga delar af de till skjutfältet angränsande jordområden, kan på villkor, som Eders Kongl. Maj:t finner antagliga, åt Kronan förvärfvas, och att Eders Kongl. Maj:t till följd deraf beslutar, att nytt skjutfält för Göta artilleriregemente skall å den af chefen för artilleriet angifna plats inköpas, medgifva att Tångahed till den del deraf, som ej till de båda kompani-

skjutbanorna för Vestgöta och Vestgötadals regementen tages i anspråk, må få i den ordning, Eders Kongl. Maj:t finner lämplig, försäljas och köpeskillingen användas till bestridande af kostnaderna för förflyttning från Tånga till Remmene skjutfält af de å förstnämnda skjutfält uppförda, af artilleriet begagnade byggnader.»

Med anledning af min sålunda gjorda hemställan förordnade Eders Kongl. Maj:t, som behagade bifalla hvad jag föreslagit, att proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas.

Den nådiga propositionen hann emellertid icke att till Riksdagen före dess upplösning aflemnas; Och får jag till följd häraf nu hemställa, att nådig proposition i ämnet af den lydelse bilagan till detta protokoll utvisar måtte till den i nästkommande maj månad sammanträdande Riksdagen aflåtas.

Till hvad departementschefen sålunda hemställt, behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter, lemna nådigt bifäll.

Ex protocollo:
Eugène Peyron.